

Kore Nasıl Kore Oldu?

Andrew Salmon

Gazeteci-yazar **Andrew Salmon** uluslararası medya kuruluşu Asia Times'ın Kuzeydoğu Asya muhabiridir. Daha önce BBC, CNN, International Herald Tribune, Forbes, The New York Times, The Times ve The Washington Times gibi kuruluşlar için Kore'den haberlere ve makalelere imza atan Salmon, Kore tarihiyle ilgili yazdığı kitaplarla 2010 yılında Güney Kore parlamentosunun "Kore Dalgası" ödülüne ve 2016 yılında da Kraliçe II. Elizabeth onuruna verilen Britanya İmparatorluğu Üstün Hizmet Nişanı'na layık görülmüştür.

Kent Üniversitesi'nde tamamladığı tarih ve edebiyat öğreniminin ardından Londra Üniversitesi'ne bağlı SOAS'ta Asya çalışmaları alanında lisansüstü öğrenimi gören Andrew Salmon, halen ailesiyle birlikte Güney Kore'nin başkenti Seul'de yaşamaktadır.

Kore Nasıl Kore Oldu?

Andrew Salmon

Özgün adı

Modern Korea: All that matters

© Andrew Salmon, 2014

© Metropolis Yayıncılık, 2020

ISBN 978-605-66693-9-2

Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının izni olmaksızın mekanik ya da elektronik hiçbir yolla çoğaltılamaz ve başkalarına iletilemez. Tüm hakları saklıdır. Eserin hakları AnatoliaLit Ajans aracılığıyla John Murray Press/Hachette UK'den alınmıştır.

İngilizce aslından çeviren: Cansen Mavituna

Yayına hazırlayan: Onur Öztürk

Düzeltili: Deniz Güney

Kapak tasarımı: Beste Doğan [bestemiray.com]

Kapak illüstrasyonu: Kübra Aslan

Baskı ve cilt: Ana Basın Yayın

Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. 2622. Sk. Güven İş Merkezi No:6/13

Bağcılar / İstanbul Tel: (212) 446 0599

Sertifika no: 20699

Birinci baskı: Şubat 2020

Metropolis Yayıncılık

Hobyar Mah. Cemal Nadir Sk. No:16/27 Çağaloğlu 34112 İstanbul

(212) 511 9102 | info@metropoliskitap.com

www.metropoliskitap.com

Sertifika no: 34045

KORE
N A S I L
KORE
O L D U ?

ANDREW SALMON

Çeviri: Cansen Mavituna

METROPOLİS

İçindekiler

	Önsöz: Aşırı Uçlar Diyarı	7
I	Bölünme ve Yıkım	11
II	Ekonomik Mucize	29
III	Siyasi Mucize	57
IV	Toplumsal Mucize	79
V	Kuzeydeki Münzevi Krallık	101
VI	Quo Vadis Kore?	127
	Dizin	151

Önsöz

Aşırı Uçlar Diyarı

Tarihi romanlarıyla tanınan Britanyalı yazar George MacDonald-Fraser'a göre Amerika'nın batısı inanılmaz bir hızla fethedilmişti. Mesela Altına Hücum döneminde geçen çocukluk yıllarında orta batı eyaletlerinin uçsuz bucaksız ovalarında buharlı trenle seyahat eden bir kimse, yaşlılığında bu dönemi anlatan dizileri evindeki televizyonda izliyordu. Yine de Büyük Okyanus'un karşı yakasında bulunan –ve 19. yüzyılda “Münzevi Krallık” adıyla pek az kişinin bildiği– bir ülkeyle kıyaslandığında bu hızda bir değişim bile aheste sayılır.

Seul'da (örneğin) 1900 yılında doğmuş bir Koreli, Kristof Kolumb'un Amerika'ya ayak basışından yüz yıl önce kurulmuş Joseon hanedanının alacakaranlığında geçirdi çocukluğunu. İlk gençliğini Japon emperyalizminin sert fakat bir şekilde modernleştirici egemenliği altında geçirip, daha sonra özgürlüğün coşkusu, bölünmenin acısını ve 20. yüzyılın en korkunç savaşlarından bi-

rinin dehşetini tattı. En sonunda da ülkesinin tüm beklentileri altüst ederek endüstriyel bir güç ve parlak bir demokrasiye dönüşmesine şahit oldu. Hatta doksanlı yaşlarına geldiğinde son kralın sarayını ziyaret etme şansına bile sahipti. Eskiden Seul'da bu iki katlı saraydan daha yüksek bina yapmak yasaktı, bugünse sarayın etrafı gökdelenlerle çevrili. Hatta bu seyahate ülkesinde üretilen yerli otomobille çıkıp, seyahat anılarını da yine yerli bir fotoğraf makinesiyle ölümsüzleştirebildi. Gençliğinde ancak rüyasında görebileceği cihazlardı bunlar.

Bu çarpıcı dönüşüm, hikâyenin sadece bir kısmı, zira bir başka Kore daha var. Bunun için 2012 yılında yayınlanan iki kitabı anmam gerek: Daniel Tudor'un Güney Kore'yi anlatan *Korea: The Impossible Nation* [Kore: İnanılmaz Ülke] adlı kitabı ile Victor Cha'nın Kuzey Kore'yi anlatan *The Impossible State: North Korea Past and Future* [İnanılmaz Devlet: Kuzey Kore'nin Geçmişi ve Geleceği] adlı kitabı. Her iki kitabın başlıklarının gayet yerinde olduğu söylenebilir, zira Güney Kore'nin hikâyesi 20. yüzyılın en muazzam ulusal başarı örneği sayılabilecekken, Kuzey Kore ise 20. yüzyılın en büyük hüsrانlarından biri.

Yakın tarihin en çarpıcı dönüşümlerinden biri olan Asya rönesansı içinde bile Kore apayrı bir yere sahip. Bölgenin çoğu ekonomisi bu dönüşümden önce ölçek ekonomisine, modernleşme mirasına veya en azından küresel ticarete belli bir deneyime sahipti. Kore içinse böyle bir durum söz konusu değildi. Bu yarımada ülkesi Çin'e kıyasla minicikti, Meiji dönemi Japonya'sının aksine güçlü bir modernleşme yaşamamıştı ve Singapur veya Hong Kong'un kine benzer bir sömürge dönemi ticareti deneyimine de sahip değildi. Güney Kore'nin sıfırdan zirveye ulaşma başarısını iki kat önemli kılan gerçekler bunlar. Öte yandan Kuzey Kore'nin hâlâ ayakta olması araştırmacıların kafasını karıştırıyor ve 1990'lı yıllardan beri ülkenin çöküşünü bekleyen siyasetçileri de çileden çıkarıyor. Sözün özü, Güney Kore tüm engellere rağmen parlak bir ulusal başarı öyküsü teşkil ederken, Kuzey Kore de rejimini ayakta tutma konusunda beklenmedik bir başarı sergiliyor.

Dünyanın radarına 1950 yılında başlayan savaşla ani ve sert bir şekilde giren bu yarımada, bugün küresel açıdan hiç olmadığı kadar önemli. Güney Kore, ileri teknoloji üreten bir süper güç, küresel ticaretin önde gelen oyuncularından biri ve Asya'nın en dinamik popüler kültür gücü. Hızlı bir şekilde vuku bulan ekonomik, siyasi ve toplumsal kalkınma hikâyesi, gelişmekte olan ülkeler için nirengi noktaları teşkil ediyor. Öte yandan nükleer silahlarla donanmış Kuzey Kore ise sadece bu yarımada değil, Çin, Japonya ve Rusya'nın Uzakdoğu topraklarına da gölge ediyor. Kuzeydoğu Asya, ekonomik faaliyet bakımından Avrupa ve Kuzey Amerika'dan sonra üçüncü büyük bölge, fakat aynı zamanda muazzam bir stratejik risk de teşkil ediyor. Bu sebeplerden ötürü parlamentoları, haber merkezlerini ve toplantı odalarını her daim meşgul etse de Kore'nin pek de iyi anlaşıldığı söylenemez. (Bunun bir sebebi de ayrıksı özellikleri. Mesela nasıl ki Güney Kore kapitalizmi Anglosakson kapitalizminden farklıysa, Kuzey Kore sosyalizmi de Rus sosyalizminden farklı.)

Bir de ortada muazzam bir zorluk var: yeniden birleşme. Bu durumun teşkil ettiği tehlikeler yürek hoplatıyor. Pekin ve Washington (yeniden) kendilerini bir savaşın içinde bulabilir ya da nükleer bir felaket Kuzeydoğu Asya'yı kasıp kavurabilir. Yine de birleşmenin getirileri bir o kadar muazzam olabilir: Kuzey Kore devletinin ortadan kalkmasıyla bölgedeki stratejik bir savaş nedeni ortadan kalkar ve Çin, Kore, Japonya ve Rusya'nın daha fazla bütünleşmesinin önü açılır. Dolayısıyla, Kore'nin hikâyesinin en dramatik kısmı pekâlâ henüz yazılmamış olabilir.

Bir halkı ikiye bölen taban tabana zıt iki devletin varlığı, modern Kore'nin öne çıkan bir eğilimini gözler önüne seriyor: Bu dağlık yarımadada her şey olabilecek en aşırı uçlara varıyor. Eski düzeni korumak isteyen güçler ile değişim yanlıları arasındaki mücadele ve uluslararasılaşma talepleri ile yerelcilik yanlısı güçlerin çatışmaları yüzünden Kore'de hizipler asırlar boyunca birbirleriyle uğraşıp durdu. Soğuk Savaş, küresel ticaret ve uluslararası iletişim gibi eğilimler aracılığıyla bütün bu paradigmlar 20. yüz-

yılda daha da belirgin hale geldi. Güney Kore, kendini dünyaya açarak akla hayale gelmeyecek bir başarıya imza attı. Kuzey Kore ise kendini dışa kapatıp yoksulluk ve durgunluk batağına saplanarak bir başka “Münzevi Krallık” haline geldi.

Bu kitapta kapsamlı bir tarih anlatısı değil, kilit meselelere dair açıklamalar bulacaksınız. Kore’ye dair yazılı külliyatın büyük bölümü Kuzey Kore’ye eğiliyor, elinizdeki çalışmanın odağında ise Güney Kore var. Seul, Pyongyang’a nazaran dünyayı daha çok ilgilendiriyor. Bu kitabın konuya pek aşina olmayanlara temel bilgileri, uzmanlara ise birkaç cevher sağlamasını umuyorum. Yıkımdan kalkınmaya, insan haklarından nükleer silahlara, Samsung’dan Psy’ya, bir zamanlar “Sabah Dinginliği Diyarı” diye anılan, fakat bugün daha ziyade “Aşırı Uçlar Diyarı” olarak görülebilecek bir yarımadanın hikâyesi bu.

Değerli fikirleri için Peter Bartholomew, Bernie Cho, Choe Sang-hoon, Dr Choi Jin-wook, Sebastien Falletti, Dr. Kim Jeong-noh, Kim Shin-jo, Sue Kim, Dr. Andrei Lankov, Lee Hyeon-seo, Dr. Lee Doo-won, Dr. Tony Michell, Hank Morris, Dr. Brian Myers, Robert Neff, Park Sokeel, James Pearson, Büyükelçi Rah Yong-yil, Mark Russell, Dr. Shin Se-don, Dr. Yoon Jung-won ve Jacco Zwetzloot’a teşekkür ederim. Bu kitapta yer verdiğim birkaç temayı irdeleyen makalemin *Korean Times*’da yayınlanmasını sağlayan Lee Chang-seop ve Oh Young-jin’e özellikle teşekkür ederim. Ayrıca, insanın ilgisini her zaman diri tutan bu topraklara dair benimle tartışmaktan asla bıkmayan Mike Breen ve Jack Burton’a da müteşekkirim.